

MOLINS, Manuel: *Teatre complet 2*, València: Institució Alfons el Magnànim, Centre Valencià d'Estudis i d'Investigació, 2020; «Teatre».

AÏDA AYATS

Universitat Autònoma de Barcelona

aidayats@gmail.com

Per sort, a hores d'ara no és cap primícia afirmar que Manuel Molins és un dels dramaturgs més consistents, prolífics i hàbils de l'escena contemporània dels Països Catalans. Els crítics i estudiosos que percaen els veritables talents del teatre actual s'han assegurat de reivindicar-lo i certificar que fa dècades que pica pedra amb encert. Tanmateix, convé seguir insistint en la seva vàlua perquè, després de més de quaranta anys de trajectòria i l'estrena i la publicació d'una cinquantena d'obres —deixant de banda les múltiples lectures dramatitzades i les traduccions—, les peces de Molins que s'han representat a Barcelona gairebé es poden comptar amb els dits d'una mà. És per tot això que la continuïtat del projecte de reunir-ne la producció teatral i assagística en diversos volums és un pas endavant a l'hora de revertir aquesta anomalia de recepció.

Mentre que el primer volum del *Teatre complet* de Molins està compost per setze textos, el segon en recull un total de quaranta —la majoria dels quals, breus— i, en la línia de l'anterior, els agrupa en cicles, amb l'objectiu de dotar el conjunt de cert ordre temàtic, no pas cronològic. Una opció encertada: permet percebre ràpidament les constants que travessen el corpus de l'autor i «commina a no perdre de vista la congruència del tot: Molins és heterogeni, però no dispers» (SANTAMARIA 2008: 152). En aquesta nova entrega, es deixen enrere les sèries «L'altra memòria», que evoca fets concrets de la història del País Valencià i els insufla vida des d'una mirada reflexiva i actual, defugint l'historicisme raquític, i «Europa, política i art», un apartat que engloba obres que aborden, amb la visió crítica i mordaç habitual de Molins, els reptes principals que ha d'encarar l'Europa classista, insolidària i blindada que s'està construint: les migracions, la condició de la dona, la corrupció política i els abusos de poder, els estralls dels conflictes bèl·lics recents, la precarietat del model social vigent, el retrocés en les llibertats sexuals o l'anacronisme de les institucions eclesiàstiques.

Com que el primer volum conté una introducció acurada i extensa de Francesc FOGUET (2019: 11-79) que fa referència, globalment, a la dramaturgia moliniana, el segon, en conseqüència, no inclou cap anàlisi prèvia, sinó que comença directament amb l'agrupació «Trilogia d'exilis», composta per tres de les peces més complexes i simbòliques del recull: *Diònyos* (1976), *Els viatgers de l'absenta* (1983-1987) i *La màquina del doctor Wittgenstein* (1987). A través de tècniques i mecanismes diversos com la metateatralitat, el trencament de la linealitat temporal o la barreja d'espais, s'evocuen les figures dels intel·lectuals Friedrich Nietzsche, Arthur Rimbaud, Paul Verlaine i Ludwig Wittgenstein. Mitjançant escenes fragmentàries de les particulars històries d'aquests personatges exiliats de la rea-

litat —els darrers anys de Nietzsche, la relació sentimental de Rimbaud i Verlaine i el pensament de Wittgenstein—, es despullen i es posen en escac els valors preponderants de les societats i la ciència modernes i es reclama el retorn a l'origen, a l'essència, a la llibertat individual i col·lectiva i a la plena acceptació del jo plural, que es contraposa a la secularització de la idea cristiana d'ànima i cos (MOLINS 2008: 60-61). Es tracta de tres crits en contra de la «moral assassina», de la «lògica heretada»; tres cants a favor del desig primigeni i la «plenitud caòtica de l'amor» (*Teatre complet 2*, ps. 169-172).

La tetralogia «Mirades sobre Shakespeare» és un calidoscopi shakespeareà, un joc de miralls entre realitat i ficció, entre passat i present, que se serveix de l'imaginari concebut pel dramaturg anglès. Configuren aquesta construcció metaliterària reblerta d'intertextualitats *Shakespeare (la dona silenciada)* (1996), *Una altra Ofèlia* (2000-2001), *Hamlet canalla* (2008-2015) i *Crimis (L'herència de Hamlet)* (2009-2020). Les quatre creacions conjuminen les conegudes històries amb algunes de les preocupacions vigents; en especial, la violència que generen el poder —tant si té arrels democràtiques com si neix de l'autoritarisme— i el sistema penal, així com el maltractament i el desdeny de què són víctimes les dones. Tots els títols d'aquest bloc revitalitzen els famosos caràcters shakespeareans posant-los sota el focus de l'avui, fent-los coetanis de personatges característics del segle XXI —per exemple, periodistes d'investigació i activistes culturals i abolicionistes— o combinant ambdues opcions. Les tres darreres peces se centren en la personalitat de Hamlet, que MOLINS (2019: 122) relaciona directament amb «l'autoritarisme postdemocràtic», amb els màxims representants dels corrents neoliberals, populistes i xenòfobs del món occidental. *Crimis* és l'extensió de *Hamlet canalla* i reflecteix una situació que es pot vincular amb facilitat a la realitat catalana i amb la d'altres territoris oprimits i subjugats. Hamlet renuncia a l'herència i regala el tron de Dinamarca al noruec Fortimbràs. El punt de partida de Molins remet al dilema següent: el règim corrupte que Hamlet, aparentment, volia abolir, s'haurà acabat o simplement haurà canviat de rostre?

Sota l'epígraf «Llums i ombres valencianes» es concentren la trilogia *Mots i miralls* —*Ginesta* (1980), *Pantera (La consagració de la primavera)* (1979-1980) i *Feliçment jo soc una «loca»* (1980)— o obres com *Ni tan alts ni tan rics* (1985), que en un o altre grau posen sobre la taula i denuncien les falsedats que encara caracteritzen la transició «democràtica» i les incoherències i males praxis de certs col·lectius d'esquerres en els anys posteriors a la dictadura. El cicle també congrega altres textos com *Centaures* (1981), *Sabates de taló alt* (1985), *Ombres de la ciutat* (1990), *Monopatins (skaters)* (2004), *València, Hollywood, Iturbi* (2009-2010), *L'acadèmia dels prodigis* (2019), *El pont de fusta* (2019) i *El moviment* (2019). L'apartat és vast i condensa gèneres i tècniques d'escriptura diferents, des del monòleg o la reinterpretació de fets històrics rellevants fins a obres destinades al públic juvenil. Però, enmig de la varietat, es detecta ràpidament la tònica general: l'observació i la revisió crítiques de la societat valenciana i, per extensió, de la contemporaneïtat.

Centaures se serveix de la llegenda negra de la família Borja i retrata de manera descarnada els claroscurs del poder. Per aconseguir-ho, transcendeix l'historicisme, mecanisme que es reproduïx a *L'academia dels prodigis*, una proposta —amb una atmosfera que recorda les novel·les d'Agatha Christie— que reuneix les grans figures valencianes que marquen el segle XV europeu i que es pot relacionar fàcilment amb *Quatre històries d'amor per a la reina Germana* (1973-1980), *Entre amics: Ausiàs, Joan i Vicent* (2016) o, mantenint les distàncies geogràfiques, amb *Allons enfants* (2006). Evoquen successos més propers *Ombres de la ciutat* i *El pont de fusta*; la primera, reflecteix l'exili interior que molts valencians han patit durant els anys de govern de la dreta i també la desil·lusió que ha generat una esquerra que no ha sabut imposar-se i redreçar el rumb de la comunitat, i la segona, combina les referències als aiguats de València del 1957 amb les atrocitats comeses pels nazis durant la Segona Guerra Mundial. D'altra banda, el compromís de Molins amb l'educació de la joventut i els organismes públics es fa ostensible en obres altament didàctiques i instructives com *Monopatins*, *El moviment* o *Mobil my world* (2016), que tenen com a protagonistes adolescents que tot just estan descobrint els fonaments de la democràcia.

La darrera divisió comprèn les vint-i-tres creacions curtes, moltes de les quals són fruit d'encàrrecs; deu d'elles provenen del volum *Bullirà el món* (2007), difós per l'Associació d'Actors i Directors de Catalunya. No es pot negar: l'assortiment és multiforme, però la columna vertebral dels textos —tant pel que fa a la temàtica com a l'estructura— permet identificar trets característics que reverberen en la resta de la producció de l'autor. A banda de l'acostumada crítica a la repressió moral i als convencionalismes obsolets, es toquen matèries —que tot sovint s'encavalquen— com la comunicació emocional o les limitacions del llenguatge (*L'amant del paradís*, 1992; *Adieu*, 2000; *Happy birthday to you*, 2003, o *El darrer cigarret*, 2006); el rebuig a l'altre i les injustícies socials (*Tànger*, 1998; *La bona educació*, 2002, o *El gran contemporani*, 2013); el despropòsit i el sadisme de les guerres (*Declassified*, 2003; *Troianes / Iraquianes / Africanes / Colombianes*, 2003; *Bullia el mar*, 2003, o *Les veus de la frontera*, 2016); l'estancació de la polsegosa doctrina catòlica (*Diàleg de l'amor de Déu*, 2002; *Mefistòfil Mercat*, 2002, o *Sodoma*, 2007); el canvi climàtic (*Noé*, 2007, i *Marqueu el 13*, 2007), com també fets històrics concrets —sempre amb punts de contacte amb el present— com la guerra civil (*Rumba, la rumba, la rumba, ba*, 2007, i *Un vol de coloms*, 2007).

Molins ha recorregut l'espectre teatral íntegrament i ha maldat per enriquir-lo sense deixar-se doblegar: des de les trinxeres del tardofranquisme, on es genera l'eclosió dels independents, fins a la disseminació actual, que regna a les taules de tot el territori de parla catalana. La seva escriptura, exigent, lúcida i inconformista, mereix ser tinguda en compte no només per la qualitat, amb indicis prou contrastats —a ben pocs autors vius se'ls dedica un simposi acadèmic (FOGUET & SANSANO 2008)—, sinó perquè segueix sobreposant-se a la castellanització de l'escena valenciana. Queda pendent l'edició dels dos volums de l'obra completa que completaran el projecte: si el tercer contindrà el cicle teatral «Farses

i metrofarses» i les peces confegides originàriament en castellà, el quart es dedica en exclusiva a la recopilació dels assajos. Mentre es fa temps esperant-los, fora interessant preguntar-se quant deu faltar perquè els teatres públics de Catalunya es decideixin a muntar alguna d'aquestes obres.

BIBLIOGRAFIA

- FOGUET (2019): Francesc Foguet, «Molins íntegre», dins Manuel Molins, *Teatre complet 1*, València: Institució Alfons el Magnànim, Centre Valencià d'Estudis i d'Investigació; «Teatre», ps. 11-79.
- FOGUET & SANSANO (2008): Francesc Foguet i Biel Sansano (eds.), *Teatre, passions i (altres) insolències. Lectures sobre la dramaturgia de Manuel Molins*, València: Universitat de València; «Colección Teatro Siglo XXI. Serie Crítica» 16.
- MOLINS (2008): Manuel Molins, «El bosc fragmentat i líquid», dins Francesc Foguet i Núria Santamaria (eds.), *Dramaturgia al País de les Meravelles? I Simposi sobre el teatre infantil i juvenil*, Lleida: Punctum, GELCC, ps. 45-65.
- MOLINS (2019): «Carta (deguda) a William Shakespeare», dins *Teatre complet 1*, València: Institució Alfons el Magnànim, Centre Valencià d'Estudis i d'Investigació; «Teatre», ps. 101-131.
- SANTAMARIA (2008): Núria Santamaria, «Polivalències del dolor en el teatre de Manuel Molins», dins FOGUET & SANSANO (2008: 151-182).

EAGLESTONE, Robert: *La literatura. Per què és important*, Octavi Gil Pujol (trad.), Barcelona: Saldonar, 2020.

IGNASI MORETA

Universitat Pompeu Fabra
 ignasi.moreta@upf.edu

La bibliografia sobre teoria de la literatura publicada en català és tan minsa, que cada aparició d'un nou títol ha de ser celebrada. Hi ha poca producció catalana autòctona, poques traduccions de clàssics de la teoria literària i poques traduccions de novetats internacionals en aquest àmbit. *La literatura. Per què és important*, de Robert Eaglestone (Londres, 1968), pertany a aquesta última categoria: catèdric de literatura i pensament contemporani a la Universitat de Londres, Eaglestone ofereix a *La literatura*, publicat en anglès el 2019 i traduït al català el 2020, un llibre àgil i divulgatiu sobre l'estudi de la literatura. El volum s'obre amb un «Prefaci a l'edició catalana» on l'autor explica els seus nexes amb Catalunya i presenta les seves tesis principals.

T. S. Eliot sostenia l'any 1920 que, per fer crítica, «no hi ha cap mètode més enllà de ser molt intel·ligent». En l'extrem contrari se situa, segons Eaglestone, tot